

DOI <https://doi.org/10.32405/2218-7650-74-87>

УДК 37.017

Зварич Ганна Володимирівна,

заступник начальника управління освіти і науки
Тернопільської обласної державної адміністрації.
Тернопіль, Україна.

Науковий керівник, І. Л. Сіданіч
avzvarych@gmail.com

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто результати наукових досліджень проблеми моніторингу якості освіти, а також проаналізовано й узагальнено різні наукові підходи. Проаналізовано показники й критерії моніторингу якості освіти та ефективного менеджменту у закладі освіти в сучасних умовах. Моніторинг якості освіти розглядається як процедура систематичного збору інформації щодо важливих аспектів і досягнень освіти на різних рівнях освітнього менеджменту (локальному, регіональному, національному) з метою безперервного відстеження, визначення і коригування стану освіти та прогнозування її розвитку.

Моніторинг та його критерії трактуються науковцями по-різному, незважаючи на чималу кількість педагогічних досліджень. Розглянуто проблеми та завдання моніторингу. Розкрито сутнісні риси ефективного управління освітнім процесом, враховуючи вітчизняний та зарубіжний досвід.

Узагальнено та систематизовано ті важливі аспекти освіти, які мають відстежуватися у процесі моніторингу: 1) інноваційність змісту та форм організації освітнього процесу у закладі освіти. 2) реалізація в освітньому процесі методів, форм і засобів розвитку у школярів креативності і творчого мислення. 3) реалізація особистісно орієнтованого підходу. 4) професійна підготовленість й готовність до інноваційної діяльності викладацького складу. 5) втілення інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти тощо. Сюди віднесемо також групу показників, за якими проводиться оцінювання стану функціонування закладу як соціально-педагогічної системи: 1) показники успішності науково-пізнавальної діяльності учнів, рівень їх академічних досягнень у навчальній й позашкільній діяльності; 2) показники розвитку та саморозвитку учнів – інтелектуального, творчого, духовно-етичного, соціально-комунікативного.

Серед останніх можуть бути відзначені інтелектуальні навички, набуті у результаті вивчення навчальних дисциплін: аналіз і синтез, абстрактне мислення, системне мислення, креативне мислення тощо.

Ключові слова: моніторинг якості освітянських послуг; освітній процес; розвиток мислення учнів; управління; креативність.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. У психолого-педагогічній літературі вже аналізувалася проблема моніторингу якості освіти. Питання оцінювання рівню менеджменту освіти, вдосконалення якості освітніх послуг й освітнього процесу в цілому були та залишаються дуже актуальними для сучасної української освітянської науки і практики. Проте, незважаючи на досить вагомі результати наукових пошуків, вони не привели до вичерпного системного узагальнення й обґрунтування наукових підходів до моніторингу якості освітніх послуг у навчальних закладах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз такої важливої складової забезпечення якості освіти як професійна підготовка управлінців нової генерації, наводиться у працях Г. Єльнікової [1], Л. Калініної [3], В. Лугового [9], В. Луначека [10], В. Маслова [11], В. Олійника [15] та ін.; аналіз ролі й значенню творчого потенціалу особистості керівника у забезпеченні якості освіти присутній у працях Л. Карамушки [4], Л. Одерія [14] та ін.; про необхідність використання інноваційних підходів в управлінні навчальними закладами пишуть В. Лазарєв [7], В. Маслов [11], А. Моїсеєв [12], О. Овчарук [13] та ін.; про умови підготовки педагогічних кадрів для реалізації спеціальних педагогічних завдань пише І. Сіданіч та інші [19].

Моніторинг ефективності надання освітніх послуг – це, насамперед, визначення їхньої якості. Якість освіти, підкреслює Я. Яхнін, визначається не тільки обсягом знань, а й параметрами особистісного, світоглядного, громадянського розвитку, при цьому проблема якості освітнього процесу розглядається з позицій загальнолюдської і соціальної цінності освіти [22, с. 14].

На думку О. Лебедева, якість освіти можна представити як багатовимірну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього середовища та системи освіти, що реалізує ці норми й вимоги [8].

На основі міжнародного стандарту «якість освіти» можна визначити як сукупність характеристик освітнього процесу або його результату, що надають їм здатність задовольняти освітні потреби всіх суб'єктів освітнього процесу – учнів, студентів, викладачів тощо [5, с. 13].

Як зазначають вітчизняні дослідники, країни Європи «прагнуть до вдосконалення системи освіти та створення інтегрованого простору, і

спрямовують свої зусилля на зміцнення наукового, інтелектуального, культурного та інших вимірів європейської спільноти»[17, с. 69]. Розвиток концепції управління якістю надання навчальних послуг в Європі вже має тривалу історію. Цікаво проаналізувати погляди на це питання вчених Німеччини. Як зазначають німецькі дослідники (Г. Брюгенкат, Р. Вернштедт, М. Дамман та інші), адміністрація школи є центральною фігурою для розвитку школи. Ефективне керівництво школою є передумовою того, що процеси реформи знайдуть відображення у житті школи. Успішними є активні та вимогливі керівники, яким вдається створити шкільну культуру, орієнтовану на розвиток [23], [24], [25].

Аби відповідати усім цим вимогам у все більш мінливому оточенні, адміністрація потребує підтримки, бо самотужки без підтримки колективу та громадськості не може розвивати школу та освітній процес. «Все в більшому масштабі педагоги щоденно у класах самостійно приймають адекватні та змістовні педагогічні рішення. А усе інше – це лише чиста ілюзія керування», – заявляє М. Дамман, представник федерального інституту освіти педагогів та розвитку шкіл Гамбурга [24, с. 51]. Тому так важливо, аби учительський колектив працював як єдина команда, дбаючи про якість освітнього процесу [24, с. 51].

Оцінку школи отримують не лише через внутрішній моніторинг, а й через зовнішній, тому інспектування шкіл також відіграє важливу роль. Вирішальним для розвитку закладу є те, чи належним чином було проаналізовано дані, отримані у результаті таких перевірок, аби висновки й узагальнення знайшли втілення в освітньому процесі. Проте актуальним залишається питання: як же насправді змінити школу? Г. Мейер зазначає, що високе мистецтво управління на будь-якому рівні полягає у тому, щоб об'єднуватися із тими, хто вже іде шляхом змін, змінювати що-небудь у собі, приймаючи критику на кожному з етапів [27].

Керівникам слід діяти прозоро та послідовно та знати, що сьогодні управління повинно делегуватися керівникам та педагогам середньої і нижчої ланки. При цьому все важливішим стає так зване *інструктивне лідерство*, коли адміністрація підтримує й стимулює лідерську активність знизу. Добре управління школою не може постати без доброго педагогічного колективу. Численні наукові дослідження, проведені у Німеччині, засвідчують що ефективне лідерство полягає в тому, що воно спирається на спільне прийняття рішень адміністрацією та педагогічним колективом [26].

Аналізуючи результати емпіричних досліджень, Шеренс, Гляс та Томас [25] узагальнюють риси керівників шкіл, які мають позитивний вплив на якість освітнього процесу. Ефективні керівники зосереджують

увагу школи на навчання. Вони присвячують праці, безпосередньо пов'язаній із покращенням фахової майстерності педагогів, не менше часу, ніж управлінню. Такі керівники є визнаними авторитетами у питаннях викладання предметів. Вони сприяють професійному зростанню вчителів, спільно із педагогічним колективом розробляють план підвищення кваліфікації викладачів.

Отже, раціональний аналітичний менеджмент закладу освіти означає підтримку вчителів у їхніх зусиллях по професійному саморозвитку та заохочення колективної й індивідуальної рефлексії щодо цілей, засобів та результатів інноваційного розвитку закладу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є аналіз та обґрунтування необхідності моніторингу рівня ефективності управління освітнім процесом у закладах освіти; теоретичне вивчення сутності та значення ефективного управління освітніми послугами.

До першочергових **завдань** дослідження належать: 1) подальше наукове обґрунтування й конкретизація поняття «показники якості освіти»; 2) вироблення чіткої системи об'єктивних критеріїв моніторингу й оцінювання ефективності якості роботи закладів освіти.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Філософськими й теоретичними підвалинами, на яких ґрунтується нова українська школа, є «дитиноцентризм, демократизм, соціальне партнерство, екзистенціалізм у вигляді свободи і відповідальності, самоорганізація, ефективний менеджмент, науковий підхід – компетентісний, діяльнісний, особистісний тощо» [3].

У класичних працях вчених-педагогів і психологів І.Зязюна [2], Г.Єльнікової [1], Л.Карамушки [4], Ю.Конаржевського [5], В.Кременя [6], О.Савченко [18], Л.Одерій [14], Т.Шамової [20], Е.Ямбурга [21] та багатьох інших наголошується роль науково виваженої й апробованої системи контролю якості освітнього менеджменту із опорою на гуманістичний підхід як важливу складову теорії та практики управління закладами освіти.

У наш час в літературі існує багато визначень й поглядів на моніторинг і оцінювання якості освітніх послуг та складові цього процесу.

Найбільш усталеним є погляд на моніторинг якості освіти як на процедуру систематичного збору інформації щодо важливих аспектів і досягнень освіти на різних рівнях (локальному, регіональному,

національному) з метою безперервного відстеження, визначення і коригування стану освіти та прогнозування її розвитку.

Однак сьогодні моніторинг та його критерії трактуються науковцями не однозначно, незважаючи на чималу кількість педагогічних досліджень.

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

У процесі дослідження використовувались теоретичні методи – вивчення, аналіз, систематизація та узагальнення наукової і методичної літератури, в якій висвітлений комплекс освітньо-наукових проблем: моніторингу та управління якістю освіти у закладах освіти, зарубіжні наукові розвідки з проблем підвищення якості освіти, сутнісні показники ефективного управління освітнім процесом тощо. Також застосовувалися методи системного аналізу показників і складових якості освіти.

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

Узагальнюючи результати досліджень фахівців, підсумки власних спостережень, можемо зазначити, що важливе питання управління – подальше делегування повноважень колективу. Створення внутрішньої шкільної структури, у якій може бути розподілено відповідальність, належить до завдань адміністрації. Залежно від культури та структури школи розподіляються і завдання педагогічному колективу. Вибір відповідного інструментарію і методів та систематичне врахування зовнішнього та внутрішнього оцінювання для подальшого розвитку й удосконалення освітнього процесу належать до основних завдань управління школою.

Критерії якісного управління освітою. За твердженням Президента НАПН України В. Кременя, освіта має готувати демократичну, знанієву, інноваційну людину з інноваційним типом мислення, культури, діяльності; людину, здатну ефективно жити і діяти в глобалізованому середовищі; технологічну і ціннісно орієнтовану людину [6, с. 4–5].

Вважаємо, що саме у тезі В. Кременя знайшли своє відображення найфундаментальніші надзавдання сучасної освіти, закладена загальна канва для визначення базових критеріїв її ефективності.

У педагогічній теорії та практиці існують різні підходи до трактування поняття «якість освіти» та визначення його сутності. Одними з основних особистісних показників якості навчання й виховання є розвиток тих рис людини, які відповідають сучасним загальноцивілізаційним тенденціям розвитку суспільства й гуманістичним загальнолюдським і християнським цінностям.

Якщо цю тезу конкретизувати й деталізувати, то нсамперед, вона означає підготовку інноваційного типу людини з інноваційним типом мислення, культури, діяльності, рисами самодостатності й всебічної розвиненості, рівень якої визначається не тільки обсягом знань, а й параметрами реалізованості психологічного потенціалу її здібностей і задатків, особистісного, світоглядного, громадянського розвитку; людину, здатну ефективно жити і діяти в сучасному глобалізованому, демократичному, ринковому, інформатизованому та знаннєвому суспільстві. Ці критерії високоякісної освіти будемо розглядати як стратегічні. Вони багатовимірні і покликані задовольняти освітні і соціальні потреби всіх суб'єктів освітнього процесу – учнів і студентів, педагогів і викладачів, роботодавців і управлінців тощо.

Із стратегічними критеріями має бути погоджена система *тактичних показників і критеріїв* відповідності змісту освітнього процесу головним стратегічним цілям освіти; показників, за якими має проводитися оцінювання стану функціонування і розвитку закладу як соціально-педагогічної системи.

Серед тактичних критеріїв і показників якості освіти, зокрема, зазначимо:

1. Інноваційність змісту та форм організації освітнього процесу у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО); акцент переноситься з навчання як трансляції інформації за принципом вертикальних стосунків «учитель – учень» на перехід у новий вимір діяльності, в якій учень – співавтор навчально-пізнавальної діяльності.

2. Реалізація в освітньому процесі методів, форм і засобів розвитку креативності, інноваційності і творчого мислення школярів.

3. Реалізація особистісно орієнтованого підходу, в основі якого – диференціація навчання відповідно до індивідуальних особливостей учня з урахуванням його здібностей, рівня навченості й освітніх потреб [15].

4. Професійна підготовленість й готовність до інноваційної діяльності викладацького складу. До цього критерію входять такі показники, як володіння професійними знаннями й навичками; постійне оновлення методичного інструментарію; інноваційне системне мислення тощо.

5. Втілення й системне використання в освітньому середовищі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) управління якістю освіти.

6. Налагодженість системи оптимальної взаємодії ЗЗСО із оточуючим середовищем: батьками, громадськістю, управлінськими структурами.

Сюди віднесемо також групу показників, за якими проводиться оцінювання стану функціонування закладу як соціально-педагогічної системи:

I. Показники якості освіти й виховання учнів¹:

1. Показники успішності науково-пізнавальної діяльності учнів, рівень їх академічних досягнень у навчальній й позашкільній діяльності;

2. Показники розвитку та саморозвитку учнів – інтелектуального, творчого, духовно-етичного, соціально-комунікативного. Серед них можуть бути відзначені:

- Інтелектуальні навички, набуті у результаті вивчення навчальних дисциплін: аналіз і синтез, абстрактне мислення; системність мислення тощо.

- Показники творчого розвитку, набуті в закладі освіти. До їхнього складу входять дві групи креативних якостей – інтелектуальних та особистісних. Інтелектуальні: *креативність мислення*, яке полягає у здатності до продукування нових ідей, гнучкості, оригінальності, продуктивності тощо. Прояви *особистісної креативності*: підприємливість, заповзятливість та ініціативність тощо.

- Показники соціального розвитку. *Комунікаційні навички*: здатність до педагогічного спілкування; здатність до *командної роботи*; *презентаційні навички*: навички публічних, ділових і наукових комунікацій тощо.

- Духовно-етичні показники. Здатність дотримуватися загальноетичних та християнських норм; висока культура людських стосунків; висока національно-патріотична свідомість тощо.

II. Інші показники якості управління закладом освіти.

- Показники якості викладацької й управлінської діяльності педагогів.

- Якість навчально-освітніх програм.
- Відповідність форм і методів навчання вимогам інноваційності.
- Показники фізичного та психічного здоров'я учнів.
- Задоволеність суб'єктів навчання результатами освітнього процесу.
- Належний рівень матеріально-технічного забезпечення ЗЗСО.
- Стан нормативно-правового, інформаційного, кадрового забезпечення.
- Рівень утвердження державно-громадського характеру управління закладами освіти.

Якісна освіта, що є однією із найголовніших рис ЗЗСО, разом із сприятливою атмосферою навчання покликані створити для учнів

¹ Крім цієї групи показників, пов'язаних із рівнем підготовки учнів, існують ще показники якості викладацької й управлінської діяльності педагогів, якість програм та деякі інші, але, за браком місця, ми не будемо на них зупинятися. На критеріях якості підготовки учнів зупинимось більш докладно.

оптимальні умови для їхнього розвитку. Саме в цьому напрямку здійснюється процес вдосконалення моніторингу якості освітніх послуг.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Серед найважливіших критеріїв якості освіти можуть бути відзначені:

1. Інноваційність змісту та форм організації освітнього процесу у ЗЗСО.
2. Реалізація в освітньому процесі методів, форм і засобів розвитку креативності, інноваційності і творчого мислення школярів.
3. Професійна підготовленість й готовність до інноваційної діяльності викладацького складу.
4. Втілення й системне використання в освітньому середовищі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) управління якістю освіти тощо.

Перспективою подальших досліджень може бути вивчення питання вдосконалення технологій моніторингу якості освітнього процесу.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін., *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи*; Г. В. Єльнікова; Ред. Чернівці, Україна: Технодрук, 2009, 572 с.
- [2] І. Зязюн, «Гуманістична стратегія теорії і практики навчального процесу», *Рідна школа*, № 8, с. 8–12, 2000.
- [3] Л. М. Калініна, «Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін», *Директор школи*, № 1/2(793/794), січень, 2017.
- [4] Л. М. Карамушка, *Психологія управління закладами середньої освіти*. Київ, Україна: Ніка-центр, 2000, 332 с.
- [5] Ю. А. Конаржевский, *Менеджмент и внутришкольное управление*. Москва, Россия: Образ. центр «Педагогический поиск», 1999, 224 с.
- [6] В. Г. Кремень, «Яку людину має готувати освіта: на чому слід зосередити увагу, модернізовуючи освітню діяльність», *Директор школи, ліцею, гімназії*, № 5, с. 4–7, 2006.
- [7] В. С. Лазарев, *Системное развитие школы*; изд. 2-е. Москва, Россия: Пед. общество России, 2003, 304 с.
- [8] О. Лебедев, «Теоретична модель управління якістю освіти». [Електронний ресурс]. *Сучасна освіта: Освіта.ua*. Доступно: <http://osvita.ua/school/manage/1402/>.

- [9] В. Луговий, *Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку*; О. Г. Мороз, Ред. Київ, Україна: МАУП, 1994, 196 с.
- [10] В. Е. Луначек, «Якість освіти в Україні: проблеми становлення», *Управління школою*, № 16, с. 17–25, 2008.
- [11] В. І. Маслов, «Наукові засади визначення змісту підвищення кваліфікації та підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів», *Післядипломна освіта в Україні*, № 2, с. 63–66, 2002.
- [12] А. М. Моисеев, О. М. Моисеева, *Основы стратегического управления школой*. Москва, Россия: Пед. общество России, 2008, 253 с.
- [13] О. В. Овчарук, «Напрями реформування змісту освіти: загальноєвропейські підходи до формування компетентісно орієнтованого змісту шкільної освіти», *Відкритий урок*, № 7/8, с. 54–57, 2004.
- [14] Л. П. Одерій, *Основы системы контролю якості навчання*. Київ, Україна: ІСДО, 1995, 132 с.
- [15] В. В. Олійник, В. Ю. Биков, В. О. Гравіт, Д. А. Новікова та ін., *Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання*; В. В. Олійник; Ред. Київ, Україна: Логос, 2006, Т. 1, 408 с.
- [16] Н. М. Островерхова, *Феномен аналізу якості уроку як педагогічної системи*. [Електронний ресурс]. Доступно: www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Pedagogica/2_80505.doc.htm.
- [17] М. М. Рожко, Г. М. Ерстенюк, В. В. Капечук, М. О. Іванців, «Освітній процес і система управління якістю освіти у підготовці медичних фахівців»: на XIV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 60-річчю ТДМУ «Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні». Тернопіль, Україна, 2017, с. 68–71.
- [18] О. Я. Савченко, «Управління якістю шкільної освіти у контексті державної освітньої політики», *Моделі інноваційного розвитку школи: на наук.-практ. конф. (м. Київ, 25–30 жовт. 2009 р.)*. Київ, Україна: Арт Економі, 2010, с. 15–312.
- [19] І. Л. Сіданіч, О. Кислашко, *Християнська педагогіка*. Київ, Україна: Духовна вісь, 2015, 510 с.
- [20] Т. И. Шамова, Т. М. Давыденко, *Деятельность учителей по формированию системы качества знаний учащихся как объект внутришкольного управления*. Москва; Белгород, Россия: БГПИ, 1993, 86 с.
- [21] Е. А. Ямбург, «Модернізація управлінської системи, або Формування єдиного інформаційного простору школи», *Управління освітою*, № 23, с. 1–15, 2004.

- [22] Я. К. Яхнін, *Сучасні підходи до якості освіти*. Київ, Україна: Наук. думка, 2006, 143 с.
- [23] G. Bruggencate, C.t.: *Maken schoolleiders het verschil? Onderzoek naar de invloed van schoolleiders op de schoolresultaten*. Enschede (PrintPartners B.V.Ipskamp), 2009.
- [24] M. Dammann, «Die Rolle der Schulleitung bei der Schul- und Unterrichtsentwicklung», *Schulentwicklung zwischen Autonomie und Kontrolle*. S. 48–53.
- [25] J. Scheerens, C. Glas, & S. M. Thomas: *Educational evaluation, assessment, and monitoring – a systematic approach*. Lisse (Swets & Zeitlinger), 2003.
- [26] *Wie Schulleitungen an der Entwicklung des Schulsystems mitwirken, Schulentwicklung zwischen Autonomie und Kontrolle*. S. 42–47.
- [27] H. Meyer: *Die Rolle der Schulleitung bei der Unterrichtsentwicklung, Vortragsskript zur Auftaktveranstaltung für die amtsbegleitende Qualifizierung schulischer Führungskräfte in Halle, Sachsen-Anhalt, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg*.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS OF MONITORING OF THE QUALITY OF EDUCATION

Anna Zvarych,

Head deputy of the Department of Education and Science

Ternopil Regional State Administration.

Ternopil, Ukraine.

Scientific supervisor, I. L. Sedanich.

avzvarych@gmail.com

Abstract. The article discusses the results of scientific research on the problem of monitoring the quality of education and also analyzes and generalizes various scientific approaches. The main problems of the article are indicators and criteria for monitoring the quality of education and effective management in an educational institution in modern conditions. Monitoring of the quality of education is considered as a procedure for systematically collecting information on important aspects and achievements of education at various levels of educational management (local, regional, national). It is realized in order to continuously monitor, determine and correct the state of education and forecast its development. However, monitoring and its criteria are interpreted by scientists in different ways, despite the large number of pedagogical researches on this topic. Problems and tasks of monitoring are considered. The essential features of effective management of the educational process are disclosed, taking into account domestic and foreign experience. The important

aspects of education for the monitoring process are summarized and systematized: 1) The innovativeness of the content and forms of organization of the educational process in an educational institution; 2) Implementation in the educational process of the methods, forms and means of development of pupils personal creativity and creative thinking. 3) Implementing a personality-oriented approach. 4) Professionalism and readiness for innovative activity of the teaching staff. 5) The use of information and communication technologies of education quality management, etc.

Here we can also include a group of indicators by which the state of functioning of the institution as a social-pedagogical system is evaluated: 1) Indicators of success of students' scientific-cognitive activity, level of their academic achievements in educational and extra-curricular activities; 2) Indicators of development and self-development of students – intellectual, creative, spiritual-ethical, social-communicative.

Among the latest may be noted the intellectual skills acquired as a result of the study of disciplines. Many of these qualities can be included in this number: the analysis and synthesis, abstract thinking, systems thinking, creative thinking etc.

Key words: monitoring of the quality of educational services; the educational process; development of students' thinking; management, creativity.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ

Зварыч Анна Владимировна,

заместитель начальника управления образования и науки
Тернопольской обласной государственной администрации.
Тернополь, Украина.

Научный руководитель, И. Л. Сиданич.

avzvarych@gmail.com

Аннотация. В статье рассмотрены результаты научных исследований проблемы мониторинга качества образования, а также проанализированы и обобщены разные научные подходы. Изучены показатели и критерии мониторинга качества образования и эффективного менеджмента в учебном заведении в современных условиях. Мониторинг качества образования рассматривается как процедура систематического сбора информации о важных аспектах и достижениях образования на различных уровнях образовательного

менеджмента (локальном, регіональному, національному) з метою неперервного відстеження, визначення і корекції стану освіти і прогнозування його розвитку.

Однак моніторинг і його критерії трактується вченими по-різному, незважаючи на велику кількість педагогічних досліджень по цій темі. Розглянуті проблеми і завдання моніторингу. Відкриті суттєві риси ефективного управління освітнім процесом, враховуючи вітчизняний і зарубіжний досвід.

Обобщені і систематизовані важливі аспекти освіти, які повинні відстежуватися в процесі моніторингу:

- 1) Інноваційність змісту і форм організації освітнього процесу в навчальному закладі.
- 2) Реалізація в освітньому процесі методів, форм і засобів розвитку у школярів особистісної креативності і творчого мислення.
- 3) Реалізація особистісно орієнтованого підходу.
- 4) Професійна підготовленість і готовність до інноваційної діяльності викладацького складу.
- 5) Використання інформаційно-комунікаційних технологій управління якістю освіти і т.д.

Тут віднесемо також групу показників, згідно з якими проводиться оцінка стану функціонування закладу як соціально-педагогічної системи:

- 1) Показники успішності науково-пізнавальної діяльності учасників, рівень їх академічних досягнень в навчальній і позанавчальній діяльності;
- 2) Показники розвитку і саморозвитку учасників – інтелектуального, творчого, духовно-морального, соціально-комунікативного.

Серед останніх можуть бути відзначені інтелектуальні навички, набуті в результаті вивчення навчальних дисциплін: аналіз і синтез, абстрактне мислення, системне мислення, креативне мислення і тому подібне.

Ключеві слова: моніторинг якості освітніх послуг; освітній процес; розвиток мислення учасників; управління; креативність.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Н. В. Єльнікова, Т. А. Ворова, О. М. Касянова, Н. А. Поліакова та ін., *Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингова система*; Н. В. Єльнікова; Ред. – Чернівці, Україна: Технодрук, 2009, 572 с.

- [2] I. Ziaziun, «Humanistychna stratehiia teorii i praktyky navchalnoho protsesu», *Ridna shkola*, № 8, s. 8–12, 2000.
- [3] L. M. Kalinina, «Upravlinnia novoiu ukrainskoiu shkoloiu. Porivnialna kharakterystyka kontseptualnykh zmin», *Dyrektor shkoly*, № 1/2(793/794), sichen, 2017.
- [4] L. M. Karamushka, *Psykhohohiia upravlinnia zakladamy serednoi osvity*. Kyiv, Ukraina: Nika-tsentr, 2000, 332 s.
- [5] YU. A. Konarzhevskij, *Menedzhment i vnutrishkol'noe upravlenie*. Moskva, Rossiya: Obraz. centr «Pedagogicheskij poisk», 1999, 224 s.
- [6] V. H. Kremen, «Iaku liudynu maie hotuvaty osvita: na chomu slid zoseredyty uvahu, modernizovuiuchy osvitniu diialnist», *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii*, № 5, s. 4–7, 2006.
- [7] V. S. Lazarev, *Sistemnoe razvitie shkoly; izd. 2-e*. Moskva, Rossiya: Ped. obshchestvo Rossii, 2003, 304 s.
- [8] O. Lebediev, «Teoretychna model upravlinnia yakistiu osvity». [Elektronnyi resurs]. Suchasna osvita: Osvita.ua. Dostupno: <http://osvita.ua/school/manage/1402/>.
- [9] V. Luhovyi, *Pedahohichna osvita v Ukraini: struktura, funktsionuvannia, tendentsii rozvytku*; O. H. Moroz, Red. Kyiv, Ukraina: MAUP, 1994, 196 s.
- [10] V. E. Luniachek, «Iakist osvity v Ukraini: problemy stanovlennia», *Upravlinnia shkoloiu*, № 16, s. 17–25, 2008.
- [11] V. I. Maslov, «Naukovi zasady vyznachennia zmistu pidvyshchennia kvalifikatsii ta pidhotovky kerivnykiv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv», *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, № 2, s. 63–66, 2002.
- [12] A. M. Moiseev, O. M. Moiseeva, *Osnovy strategicheskogo upravleniya shkoloiu*. Moskva, Rossiya: Ped. obshchestvo Rossii, 2008, 253 s.
- [13] O. V. Ovcharuk, «Napriamy reformuvannia zmistu osvity: zahalnoievropeiski pidkhody do formuvannia kompetentisno oriientovanoho zmistu shkilnoi osvity», *Vidkrytyi urok*, № 7/8, s. 54–57, 2004.
- [14] L. P. Oderii, *Osnovy systemy kontroliu yakosti navchannia*. Kyiv, Ukraina: ISDO, 1995, 132 s.
- [15] V. V. Oliinyk, V. Yu. Bykov, V. O. Hravit, D. A. Novikova ta in., *Pidvyshchennia kvalifikatsii kerivnykiv osvity za dystantsiinoiu formoiu navchannia*; V. V. Oliinyk; Red. Kyiv, Ukraina: Lohos, 2006, T. 1, 408 s.
- [16] N. M. Ostroverkhova, *Fenomen analizu yakosti uroku yak pedahohichnoi systemy*. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: www.rusnauka.com/6_NITSHB_2011/Pedagogica/2_80505.doc.htm.
- [17] M. M. Rozhko, H. M. Ersteniuk, V. V. Kapechuk, M. O. Ivantsiv, «Osvitnii protses i systema upravlinnia yakistiu osvity u pidhotovtsi medychnykh

- fakhivtsiv»: na XIV Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu, prysviach. 60-richchiu TDMU «Suchasni pidkhody do vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini». Ternopil, Ukraina, 2017, s. 68–71.
- [18] O. Ya. Savchenko, «Upravlinnia yakistiu shkilnoi osvity u konteksti derzhavnoi osvitnoi polityky», Modeli innovatsiinoho rozvytku shkoly: na nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 25–30 zhovt. 2009 r.). Kyiv, Ukraina: Art Ekonomi, 2010, s. 15–312.
- [19] I. L. Sidanich, O. Kyslashko, Khrystyianska pedahohika. Kyiv, Ukraina: Dukhovna vis, 2015, 510 s.
- [20] T. I. SHamova, T. M. Davydenko, Deyatel'nost' uchitelej po formirovaniyu sistemy kachestva znanij uchashchihsya kak ob"ekt vnutrishkol'nogo upravleniya. Moskva; Belgorod, Rossiya: BGPI, 1993, 86 s.
- [21] E. A. Yamburh, «Modernizatsiia upravlinskoi systemy, abo Formuvannia yedynoho informatsiinoho prostoru shkoly», Upravlinnia osvitoiu, № 23, s. 1–15, 2004.
- [22] Ya. K. Yakhnin, Suchasni pidkhody do yakosti osvity. Kyiv, Ukraina: Nauk. dumka, 2006, 143 s.
- [23] G. Bruggencate, C.t.: Maken schoolleiders het verschil? Onderzoek naar de invloed van schoolleiders op de schoolresultaten. Enschede (PrintPartners Ipskamp B.V.), 2009.
- [24] M. Dammann, «Die Rolle der Schulleitung bei der Schul- und Unterrichtsentwicklung», Schulentwicklung zwischen Autonomie und Kontrolle. S. 48–53.
- [25] J. Scheerens, C. Glas, & S. M. Thomas: Educational evaluation, assessment, and monitoring – a systematic approach. Lisse (Swets & Zeitlinger), 2003.
- [26] Wie Schulleitungen an der Entwicklung des Schulsystems mitwirken, Schulentwicklung zwischen Autonomie und Kontrolle. S. 42–47.
- [27] H. Meyer: Die Rolle der Schulleitung bei der Unterrichtsentwicklung, Vortragsskript zur Auftaktveranstaltung für die amtsbegleitende Qualifizierung schulischer Führungskräfte in Halle, Sachsen-Anhalt, Carl von Ossietzky Universität Oldenburg.